

Ю. В. Шевчук,
к. е. н., старший викладач кафедри фінансових ринків,
Університет державної фіскальної служби України, м. Ірпінь
ORCID ID: 0000-0001-7503-8028

DOI: 10.32702/2306-6806.2019.5.39

ОЦІНКА ВИКОРИСТАННЯ ФІНАНСОВИХ ІННОВАЦІЙ НА ФІНАНСОВОМУ РИНКУ УКРАЇНИ

Y. Shevchuk,
PhD in Economics, senior lecturer on Financial Markets Department,
University of State Fiscal Service of Ukraine, Irpin

EVALUATION OF USE OF FINANCIAL INNOVATIONS IN THE FINANCIAL MARKET OF UKRAINE

У статті надано оцінку використання фінансових інновацій на фінансовому ринку України. Виявлено, що найактивнішими інституційними учасниками ринку фінансових послуг України є банки, страхові компанії і фондові біржі. Зазначено, що впровадження банківської карти є важливим інноваційним досягненням у формуванні світового ринку банківського карткового бізнесу. Проаналізовано рівень впровадження інтернет-банкінгу банками України. Визначено, що лідерами у цьому напрямі є Приватбанк, Перший Український Міжнародний Банк, Альфа-Банк. Доведено, що Privat24 використовує кожен другий власник AOS-пристроїв, а це абсолютний результат для платіжних додатків на Android серед користувачів України та Східної Європи. Відмічено, що бурхливий розвиток технологічних і фінансових інновацій зумовив появу нефінансових компаній, які надають традиційні фінансові послуги — "FinTech". Здійснено оцінку розподілу FinTech-стратепів в Україні за 2018 р. та виявлено, що наймасовіший ринковий сегмент FinTech становлять платежі та грошові перекази. Наведено основні переваги традиційних банків порівняно з FinTech-компаніями.

The article presents an overview of the financial innovations usage on the financial market of Ukraine. Revealed that the most active institutional players on the Ukrainian financial services market are banks, insurance companies and stock exchanges. It is noted that the introduction of a debit card is an important innovative achievement on the growing world market of banking cards. The level of Internet banking implementation by Ukrainian banks is analyzed. It is determined that the leaders in this area are PrivatBank, First Ukrainian International Bank, Alfa-Bank. It is proved that Privat24 is used by every second AOS device owner and that is the absolute result for payment apps on Android among users in Ukraine and Eastern Europe. Founded that the newest banking product, which is actively positioned on the financial market for attraction of deposit resources, is Internet acquiring, which is the activity of a credit organization (an acquirer bank) on the settlement of e-commerce operations that are carried out using bank cards in Internet. Financial planning and management of client's capital resources based on high client-bank confidence is considered as another perspective innovation service in the sphere of resources attraction. Noticed that the rapid development of technological and financial innovations led to the creation of non-financial companies that provide traditional financial services — FinTech. We've estimated the distribution of FinTech-startups in Ukraine in 2018 and founded that FinTech's largest market segment is payments and remittances. Determined that Peer-to-Peer is one of the promising directions of innovative credit products development and the essence of this innovation is the transfer of money between unrelated persons or between "equal parties" bypassing the involvement of traditional financial intermediaries. The main advantages of traditional banks compared to FinTech companies are presented. Noted that CRT-

innovation is a popular mechanism of credit risks transfer in the banking sector with reducing the risk and financing need by the credit's buyer to secure a loan through the output of credit data from its balance sheet. This can be achieved by credit discounting or issuing securities based on relevant obligations.

Ключові слова: фінансові інновації, фінансовий ринок, банківська карта, інтернет-банкінг, Приват 24, FinTech.

Key words: financial innovations, financial market, bank card, Internet banking, Privat 24, FinTech.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

У сучасних умовах розвиток економіки неможливий без впровадження фінансових інновацій. Оцінка сучасного стану фінансового ринку України свідчить про те, що він відстає в своєму розвитку від міжнародних ринків і за різноманітністю фінансових інструментів, і за динамікою основних фінансових показників. Тому активізація розвитку вітчизняного фінансового ринку неможлива без впровадження фінансових інновацій саме у банківському секторі, адже фінансовий ринок України залишається банкоцентричним.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Дослідженням особливостей фінансових інновацій на фінансовому ринку займалися такі науковці: Г.М. Азаренкова, М.І. Діба, Г.В. Карпенко, В.І. Міщенко, С.В. Онишко, Н. М. Пантелеєва, Г.М. Поченчук, М.В. Тарасюк, В.А. Шевченко, А.О. Шкляр та ін. Проте саме визначення оцінки використання фінансових інновацій на фінансовому ринку України потребує подальшого вивчення. Віддаючи належне існуючим напрацюванням і разом з тим не применшуючи їх вагомості, варто акцентувати увагу в умовах сьогодення на фінансові інновації у банківській сфері, які щоденно економлять час та кошти громадянам.

ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ

Метою статті є оцінка використання фінансових інновацій на фінансовому ринку через призму банківського сектору, так як фінансовий ринок України залишається банкоцентричним.

ОСНОВНІ РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Фінансовий ринок — це найважливіша складова фінансової системи держави, яка може успішно розвиватися і функціонувати лише в ринкових умовах. Розвиток фінансового ринку відображає гнучкість фінансової системи країни та швидкість, з якою вона може пристосуватися до змін в економічному та політичному житті держави, а також до різноманітних процесів, які

відбуваються за її межами. Фінансовий ринок забезпечує свободу руху капіталів та інших фінансових суб'єктів у світовому масштабі.

Найактивнішими інституційними учасниками ринку фінансових послуг України є банки, страхові компанії та фондові біржі, бо вони акумулюють найбільшу питому вагу фінансових ресурсів та прямо впливають на розвиток виробництва в країні, інвестиційний клімат і добробут населення.

Початком нового етапу фінансових інновацій можна вважати впровадження банківської карти — значної радикальної інновації, що окреслила формування світового ринку банківського карткового бізнесу, розвиток клієнтоорієнтованої стратегії й поширення інфокомунікаційних технологій у банківській сфері.

У вітчизняній практиці за звичай виділяють такі види банківських інновацій [1]:

- банківський продукт на нових сегментах ринку;
- інновації як освоєння напрямів діяльності в нових сферах фінансового ринку;
- нові методи управління готівкою та використання нових інформаційних технологій;
- модифіковані послуги фінансового посередництва, спрямовані на зниження операційних витрат і більш ефективне управління активами та зобов'язаннями;
- нові продукти у традиційних сегментах позичкових капіталів.

Поширення набули технології Інтернет-банкінгу, розвивається мобільний банкінг. Ця технологія здійснює віддалений доступ до банківських послуг за допомогою веб-браузера, і яка є найбільш перспективною, зручною та прогресивною. Стрімкий розвиток Інтернет-банкінгу в Україні провокує зростання інтернет-користувачів.

З одного боку, кількість користувачів Інтернету в Україні становило 58% станом на кінець 2018 року [2], а з іншої — через низьке просування у регіони має ще й високий потенціал зростання інтернет-аудиторії у майбутньому. Дані Factum Grup Ukraine підтверджують, що постійними користувачами "всесвітньої павутини" у

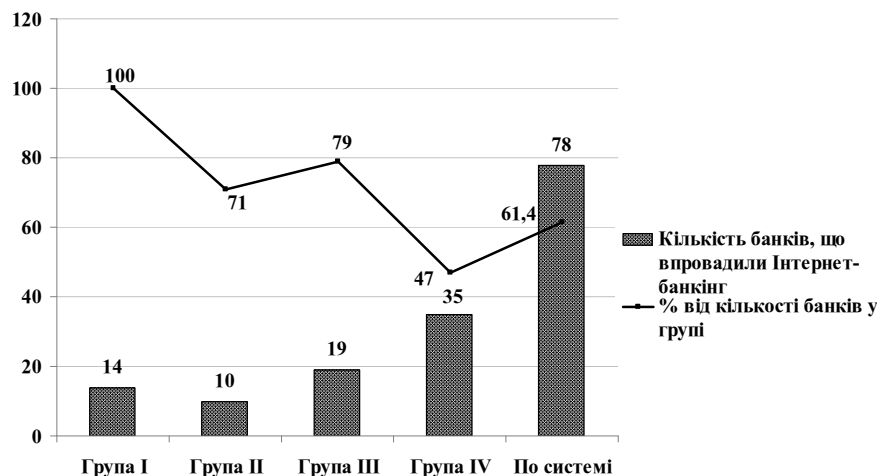

Рис. 1. Рівень впровадження Інтернет-банкінгу банками України

Джерело: розроблено автором за даними [2].

Таблиця 1. Перелік послуг Інтернет-банкінгу, що пропонують найбільші банки України

Назва банку	Назва системи Інтернет-банкінгу	Перелік послуг (основні можливості)
«ПриватБанк»	Приват24	- перегляд виписок за рахунками; - оформлення депозиту; - оформлення страхового полісу; - погашення кредиту; - купівля автобусних, залізничних та авіа-білетів; - купівля квитків на спортивні змагання; - обмін валюти; - будь-які види платежів; - поповнення мобільного телефону; - переказ коштів; - замовлення додаткових платіжних карт
«Ощадбанк»	WEB-банкінг «Ощад 24/7»	- перегляд виписок за рахунками; - будь-які види платежів; - оформлення депозиту; - переказ коштів; - погашення кредиту; - замовлення додаткових платіжних карт
«Укрсоцбанк»	UniCredit Online	- перегляд виписок за рахунками; - оформлення депозиту; - обмін валюти; - переказ коштів; - будь-які види платежів; - поповнення мобільного телефону

Джерело: розроблено автором за даними [3—5].

2018 році є 21,8 мільйонів українців. Кількість користувачів Інтернет-банкінгу також зростає (рис. 1).

Проведений моніторинг розвитку Інтернет-банкінгу в Україні дав змогу виокремити банки лідери та визначити значну диференціацію у розвитку систем дистанційного банківського обслуговування роздрібних клієнтів.

Варто відмітити, що найбільший функціонал (більше 40 опцій — від переказів і відкриття депозитів до ведення домашньої бухгалтерії та придбання квитків) у Приватбанку. 37 опцій доступно в системі Інтернет-банкінгу Першого Українського Міжнародного Банку, 35 — в Альфа-Банку. Однією з найпопулярніших послуг до якої проявляють інтерес користувачі інтернет-банкінгу є можливість дистанційно оплачувати комунальні послуги. Більше 70% операцій — це грошові перекази, поповнення мобільних телефонів і оплата комунальних послуг.

За інформацією GooglePlay українці встановили на свої Android-смартфони додаток Privat24 понад 5 млн разів, якщо врахувати, що кількість смартфонів у мережах українських операторів дорівнює близько 10 млн, то можна дійти висновку, що Privat24 використовує кожен другий власник AOS-пристроїв, а це абсолютний результат для платіжних додатків на Android серед користувачів України та Східної Європи (табл. 1).

Кожного дня більше півмільйона клієнтів здійснюють банківські операції через POS-термінали, використовуючи технологію NFC: замовляють таксі, оплачують товари та послуги, керують кредитами та депозитами, замовляють доставку піци або води, поповнюють мобільні телефони. Це інтерактивний сервіс, зручний діалог між банком і клієнтами через розумний месенджер, що дозволяє отримати практично будь-які послуги та консультації ПриватБанку.

Окремо слід виділити те, що Приватбанк пропонує на сьогодні своїм клієнтам не один "Приват 24", а 19 мобільних додатків, пристосовавши їх до певного типу користувачів та розподіливши їх за типами банківських та побутових операцій.

Новітнім банківським продуктом, що активно позиціонується на ринку щодо залучення депозитних ресурсів є Інтернет-еквайринг. Його суть полягає у роботі кредитної організації (банку-еквайрера) щодо розрахунків з установами електронної комерції за операціями, які здійснюються з використанням банківських карт

у Інтернет-мережі. В умовах сьогодення є лише кілька банківських установ, що мають змогу запропонувати елементи даної послуги в Україні. І хоча вітчизняні банківські установи можуть похизуватися фахівцями, які спроможні розробити відповідне програмне забезпечення, проте цей продукт не має широкого застосування у банківському секторі України.

Ще однією перспективною інноваційною послугою у сфері залучення ресурсів, яку хотілося би виділити і яка повинна впроваджуватися українськими банками, на наш погляд, є фінансове планування й управління капітальними ресурсами клієнта, що базується на високій довірі клієнта до банку. Фахівці банку повинні моніторити фінансовий стан клієнта, здійснювати комплексну роботу та розробляти якісні пропозиції клієнту щодо збереження його фінансових ресурсів і їх оптимального використання залежно від наявних потреб.

Фактично банківські спеціалісти мають аналізувати й складати детальний перелік доходів і витрат клієнта на рік або декілька років наперед, у якому передбачені податкові зобов'язання, управління активами; узгоджують дії щодо збереження спадку і управління передачею успадкованого майна.

У депозитній сфері флагманом інноваційності виступає "ПриватБанк", який пропонує такий депозитний продукт, як можливість на власний смартфон установити мобільний додаток "Мої вклади" через QR-код з офіційного сайту "ПриватБанку" або завантажити на GooglePlay, AppStore і здійснювати всі операції закладами, для проведення яких раніше доводилося звертатися у банківську установу.

Тепер проводити депозитні операції можна у будь-який час за допомогою свого смартфона або планшета, навіть закрити вклад, що відкривався дистанційно в цьому додатку, на сайті або в Приват24. Також через цей додаток можна переглядати процентні ставки та актуальні умови закладами "ПриватБанку".

Цікавою депозитною пропозицією для клієнтів "ПриватБанку" є послуга "Стандарт безподатковий", її суть полягає у тому, що для клієнтів, які одержують зарплату, пенсію, стипендію чи інші соціальні виплати від держави на Картку для виплат від "ПриватБанку", то у такому випадку нараховані відсотки не оподатковуються, тому дохід буде значно вищим, ніж за звичайним депозитом. Єдиною умовою "Стандарту безподаткового" є використання виключно цільових зарахувань

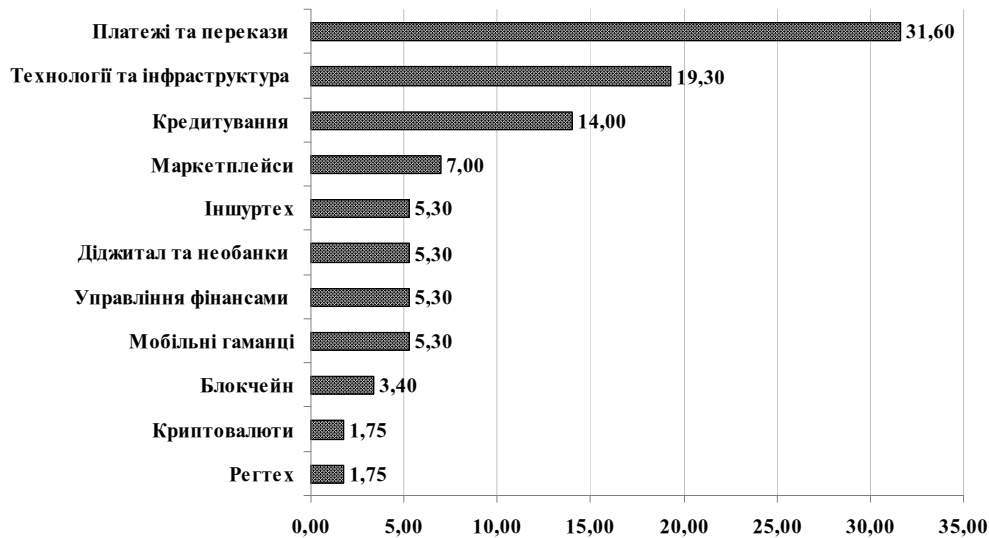

Рис. 2. Видова панель розподілу FinTech-стартапів в Україні у 2018 році, %

Джерело: розроблено автором за даними [7].

Рис. 3. Характеристика форм прояву FinTech

Джерело: складено автором з використанням матеріалів [8—12].

(зарплат, пенсій, стипендій), що раніше не знімалися з картки. Даною податковою пільгою можна користуватися до тих пір, доки зарплата, пенсія або стипендія, що надійшла, залишається на картці, будь-яке вилучення коштів з картки анулює податкову пільгу.

Також послуга "Скарбничка" від "ПриватБанку", що надає можливість клієнтам просто та непомітно накопичувати гроші за рахунок відрахування певних відсотків або заздалегідь зазначеної суми при надходженні коштів на рахунок або здійснених витратах, при чому на накопичувану суму щомісяця нараховуються відсотки [3].

Перший український Міжнародний Банк (ПУМБ) дає можливість своїм вкладникам скористатися депозитним конструктором, за допомогою якого можна самостійно обирати суму вкладу, строк, спосіб виплати відсотків, можливість зняття та поповнення коштів. Проте банківська установа в свою чергу сама визначає та пропонує відсоткову ставку, виходячи із вибраного набору параметрів [6].

Для того щоб стимулювати вкладення коштів фізичних осіб на тривалі терміни інноваційні рішення банків України враховують потреби та інтереси клієнтів. Так Укрсоцбанк здійснив довгострокові вклади "До 18-річчя" та "Цільовий", які можливо достроково вилучити за певних життєвих обставин без перерахування процентів по зниженій ставці.

Ще одне інноваційне рішення щодо довгострокових депозитних вкладів базується на основі розвитку системи недержавного пенсійного забезпечення, тобто сам процес для вітчизняного банківського сектору можна вважати інноваційним, оскільки реальний пенсійний фонд банківського управління розроблений лише у кількох банківських установах України.

У рамках цього дослідження варто також зазначити що бурхливий розвиток технологічних та фінансо-

вих інновацій зумовив появу нефінансових компаній, які надають традиційні фінансові послуги (галузь "фінтех" ("FinTech" — скорочене від "financial technology", тобто "фінансова технологія")).

Впродовж останніх трьох років FinTech активно розвивається в Україні, де зараз на ринку активно працюють 80 компаній. Серед них є як стартапи, так і більш зрілі надавачі послуг. Відмітимо, що наймасовіший ринковий сегмент в українському FinTech становлять платежі та грошові перекази. В цій сфері працює понад 30% усіх стартапів (рис. 2).

Зауважимо, що сутність FinTech доцільно окреслити взаємозв'язком двох основних компонентів:

- інновацій, які засновані на технологіях традиційного банківського сектору;
- нових моделей надання фінансових послуг.

FinTech знайшов своє втілення у фінансовій сфері у формах, які наведені в на рисунку 3.

Як бачимо з рисунка 3, одним із перспективних напрямів інноваційних кредитних продуктів є "Peer-to-Peer" або скорочено P2P, суть такої інновації полягає у переданні грошей від однієї непов'язаної особи іншій або між "рівноправними сторонами", оминаючи залучення традиційних фінансових посередників.

Для банківського сектору України P2P кредитування — новинка, ініціатором та організатором якого виступив "ПриватБанк", який надав кредиторам свої гарантії та компетенції у пошуку позичальників, оцінюванні можливості виникнення ризиків і стягненні.

Майже три роки назад, а саме 1 березня 2016 року запроцювала амбітна платформа видачі роздрібних невеликих кредитів, яка отримала назву "Сервіс вигідних вкладень" [3]. На весь період надання усі позики піддаються обов'язковому страхуванню з боку страхової компанії. Також відбувається перестраховування цих та

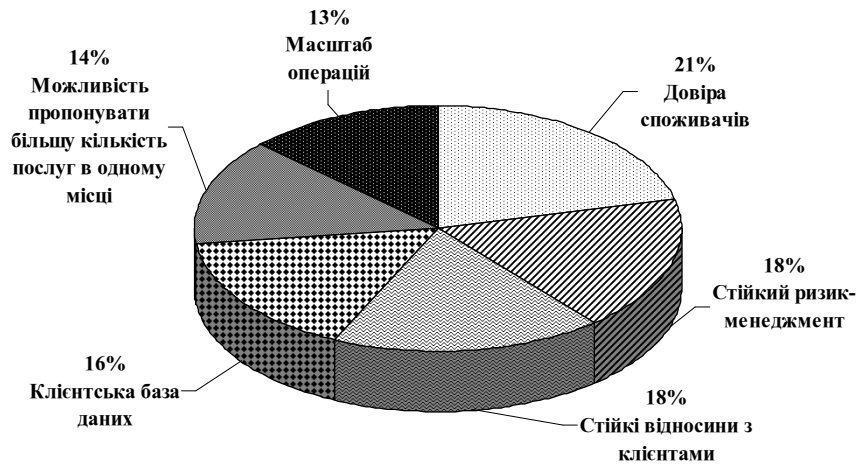

Рис. 4. Основні переваги традиційних банків порівняно з FinTech-компаніями

Джерело: складено автором з використанням матеріалів [13, с. 20].

інших ризикових зобов'язань у міжнародних страхових інститутах, а це відповідно гарантує європейський рівень страхових послуг та абсолютну платіжну дисципліну.

Що стосується технології блокчейн, то тут відмітимо, що дана технологія дає змогу зберігати великі обсяги даних та оперувати ресурсами самих учасників FinTech, тобто реалізуються транзакції без участі основного контрагента, а саме банку або платіжної системи, а також створюється криптовалюта засобом запису інформації про транзакції осіб, які беруть участь у їх проведенні та розташуванні блоків інформації поспіль один за одним.

Серед небанківських платіжних цифрових сервісів, які віддають перевагу індивідуальним та клієнтоорієнтованим підходам, можна назвати англійські електронні платіжні системи "Skryll" та "Transfer Wise", а також американську компанію "Venmo/Braintree", яка увійшла до складу міжнародних платіжних систем "PayPal", "WePay". З 2015 р. партнером системи "Transfer Wise" є ПАТ КБ "Приватбанк".

Великою популярністю сьогодні в Україні також користується така форма FinTech, як онлайн кредитування засобами електронних платіжних систем.

Так, 22 листопада 2017 року колишні топ-менеджери Приватбанку повідомили про офіційний запуск проекту Monobank. Monobank відразу почав позиціонувати себе як "банк без відділень". Проте сам по собі він банком не є [14]. Фактично, Monobank — це просто онлайн-платформа, що прив'язана до Universal банку. Monobank пропонує кешбек. Залежно від виду товарів і послуг, за які клієнт Monobank буде платити картою, йому повернеться на рахунок від 2 до 20% від вартості товару чи послуги [14]. Незважаючи на те, що кешбек вже давно не викликає здивування в західних країнах, для України ця опція є досить інноваційною. Наявність подібної послуги на ринку має про стимулювати розвиток конкуренції на ринку банківських послуг в сфері обслуговування громадян.

Відмітимо, що незважаючи на зростаючу конкуренцію з боку нових високотехнологічних структур, традиційні фінансові посередники зберігають певні конкурентні переваги. На рисунку 4 представлено результати проведеного у 2016 р. опитування топ-менеджерів фінансового сектору щодо оцінювання ключових переваг банків порівняно з FinTech.

Варто також сказати, що деякі з фінтех-провайдерів підтримують партнерство з банками і міжнародними платіжними системами. Це включає платформи для P2P-карткових транзакцій, платіжні картки з логотипами декількох компаній та інші платіжні послуги. Переважно це такі банки, як ПАТ "ПУМБ" (9,4%), АТ "Ощадбанк" (16%), ПАТ "Альфа-Банк" (14%), ПАТ "Райффай-

зен Банк Аваль" (11,6%), ПАТ "ТаскомБанк" (26%) та міжнародні платіжні системи (МПС (Visa, Mastercard, 23%)) [7].

Останніми роками чітко простежується тенденція до розвитку таких фінансових інновацій, як сек'юритизація, розподіл та об'єднання фінансових контрактів, розвиток каналів розподілу нових фінансових послуг.

Суть сек'юритизації полягає у переважанні позикових капіталів емісії цінних паперів над банківськими кредитами. Емісія відбувається на основі "пакета зобов'язань" банківських позичальників. Банк виплачує відсотки та погашає зобов'язання за цінними паперами з коштів, які надійшли від клієнтів банку на користь оплати їх власних зобов'язань перед банком. Тобто процес продажу активів банку відбувається опосередковано через випущені цінні папери, що розміщуються на ринку.

Також популярним напрямом передачі кредитних ризиків у банківській сфері є CRT-інновація (credit-risktransfer), що полягає у зменшенні ризику і потреб у фінансуванні покупцем забезпечення кредиту через виведення даних про кредит зі свого балансу. Досягають цього за допомогою поступки кредиту або ж випуску цінних паперів на основі відповідних зобов'язань [15].

Останніми роками розширилась емісія страхових фінансових інструментів (insurance-linked securities — ILS), як-от: катастрофічні бонди, будівельні бонди, терористичні бонди, страхові деривативи, структуровані фінансові продукти страхування життя та пенсійних заощаджень.

Конвергенція фінансових і страхових технологій знаходить вияв у створення та поширенні строкових контрактів хеджування кредитних ризиків — свопів кредитних дефолтів (creditdefaultswap — CDS). Ці інструменти мають риси страхових угод та строкових фінансових контрактів, вони гарантують повернення основної частини кредиту у випадку дефолту позичальника [16]. Проте протягом останнього десятиліття з'являються криптовалюти та ICO.

Варто зазначити, що становлення криптовалюти в Україні також швидко набирає популярності. Підтвердженням цього є те, що станом на 2017 рік Україна є лідером із застосування криптовалюти [17]. Таку велику популярність можна пояснити кількома причинами. Одна з головних є нестабільність політичної та економічної ситуації в країні, через що український споживач шукає надійний та захищений спосіб розрахунку. Також приваблює відсутність третіх сторін, що означає відсутність посередників між операціями і сплати відсотку за послугу. І ще однією вагомою причиною є незалежність від курсу та цінності грошової одиниці.

До прикладу національна валюта гривня за період кризи, що триває з 2014 року втратила вартість на 80%. Найбільшого поширення криптовалюти в Україні мають Bitcoin, Ethereum, Dash, Monero, Ripple. Лідером по використанню серед цих валют є Bitcoin, про що свідчить збільшення попиту на валюту в 5 разів за період 2017 року і пропонування ф'ючерс-контрактів на Bitcoin-контракти [17].

ICO (Initial Coin Offering або первинне розміщення монет) — це механізм залучення коштів дуже схожий на IPO (первинне публічне розміщення акцій компанії). Відмінність у тому, що компанія, яка залучає кошти створює нову криптовалюту, а ви перераховуєте цій компанії свої гроші і натомість отримуєте цю нову криптовалюту, яка несе в собі якість зобов'язання. Як монети ICO використовують так звані токени (або цифрові купони). Токен випускаються за технологією блокчейн (розподілена база даних складаються з ланцюжка пов'язаних блоків і кожну наступну блок залежить від попереднього).

ICO є однією з форм краудфандингу — колективного фінансування. Найбільш відомим подібним проектом в світі є сайт Kickstarter, існують краудфандингові проекти і в Україні. ICO як інструмент залучення інвестицій активно використовується не тільки IT-компаніями, але й так званим "реальним сектором".

ВИСНОВКИ

Отже, розвиток фінансових інновацій продовжує зростати. Він несе і позитиви, і негативи, і багато ризиків. Проте, незважаючи на те, що українська спільнота і законодавство не встигає реагувати на ці зміни, вони відбуваються, що змушує розуміти зміст фінансових інновацій та пристосовуватися до їх використання.

Література:

1. Інновації у фінансовій сфері: монографія / В.М. Опарин, Т.В. Паєнтко, В.М. Федосов та ін.; за заг. ред. В.М. Опарина. — К.: КНЕУ, 2013. — 444 с.
2. Офіційний сайт Factum Group Ukraine. URL: www.slideshare.net
3. Офіційний сайт ПАТ "ПриватБанк". URL: <https://privatbank.ua/ua>
4. Офіційний сайт АТ "Ощадбанк". URL: <https://www.oschadbank.ua>
5. Офіційний сайт АТ "Укрсоцбанк.. URL: <https://www.ukrsotsbank.com>
6. Офіційний сайт ПАТ "ПУМБ". URL: <https://www.pumb.ua>
7. Фінтех в Україні: тенденції, огляд ринку та каталог. URL: http://data.unit.city/fintech/fgt34ko67mok/fintech_in_Ukraine_2018_ua.pdf
8. Шкляр А. Класичний банкінг: напрями трансформації в умовах технологічної революції. Український соціум. — 2018. — № 1(64). — С. 49—58.
9. Діба М.І., Осадчий Є.С. Фінансові інноваційні інструменти у банківській системі. Стратегія економічного розвитку України. — 2018. — № 42. — С. 99—109.
10. Жердецька Л.В. Розвиток банківських технологій: загрози та можливості для банків / Л.В. Жердецька, Д.І. Городинський // Економіка і суспільство. — 2017. — Вип. 10. — С. 583—588.
11. Міщенко В.І. Маркетинг цифрових інновацій на ринку банківських послуг / В.І. Міщенко, С.В. Міщенко // Фінансовий простір. — 2018. — № 1(29). — С. 75—79.
12. Тарасюк М.В. Інновації в глобальній цифровій сфері: оцінка трансформацій / М.В. Тарасюк, О.О. Кошчєєв // Актуальні проблеми міжнародних відносин. — 2017. — Вип. 131. — С. 94—110.
13. Усоскин В.М., Белоусова В.Ю., Козырь І.О. Финансовое посредничество в условиях развития новых технологий. Деньги и кредит. 2017. № 5. С. 14—21.
14. "Карти, гроші, monobank: як працює перший в Україні mobile-only банк" delo.ua. URL: <https://delo.ua/>

economyandpoliticsinukraine/karti-groshi-monobank-jak-ja-testuvavpershij-v-ukrajini-mobile-336172/

15. Азаренкова, Г. М. Фінансові інновації: напрямки застосування та досвід впровадження [Текст] / Г.М. Азаренкова // Вісник Української академії банківської справи. — 2015. — № 2(19). — С. 28 — 32.

16. Шевченко В. Фінансові інновації та сучасні інструменти міжнародних фінансових ринків / В. Шевченко // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. — 2012. — С. 30—33.

17. Carnes B. Ukraine Is Silently Leading A Digital Currency Revolution/ Ben Carnes// The Little Black Book of Billionaire Secrets. — MAR 20, 2017. URL: <https://www.forbes.com/sites/realspin/2017/03/20/ukraine-issilently-leading-a-digitalcurrency-revolution/#26c49ac6465c>

References:

1. Oparin, V.M. Paientko, T.V. and Fedosov, V.M. (2013), Innovatsii u finansovij sferi [Innovations in the financial sector], KNEU, Kyiv, Ukraine.
2. Factum Group Ukraine (2019), available at: www.slideshare.net (Accessed 20 April 2019).
3. PJSC PrivatBank (2019), available at: <https://privatbank.ua/ua> (Accessed 20 April 2019).
4. PJSC Oschadbank (2019), available at: <https://www.oschadbank.ua> (Accessed 20 April 2019).
5. JSC Ukrsoztsbank (2019), available at: <https://www.ukrsotsbank.com> (Accessed 20 April 2019).
6. First Ukrainian International Bank (2019), available at: <https://www.pumb.ua> (Accessed 20 April 2019).
7. USAID (2018), "Fintech in Ukraine: trends, market overview and catalog", available at: http://data.unit.city/fintech/fgt34ko67mok/fintech_in_Ukraine_2018_ua.pdf (Accessed 20 April 2019).
8. Shklyar, A. (2018), "Classic banking: directions of transformation in a technological revolution", Ukrains'kyj sotsium, vol. 1 (64), pp. 49—58.
9. Diba, M.I. and Osadchij, Ye.S. (2018), "Financial innovation instruments in the banking system", Stratehiia ekonomichnogo rozvytku Ukrainy, vol. 42, pp. 99—109.
10. Zherdets'ka, L.V. (2017), "Development of banking technologies: threats and opportunities for banks", Ekonomika i suspil'stvo, vol. 10, pp. 583—588.
11. Mischenko, V.I. (2018), "Marketing of digital innovations in the market of banking services", Finansovij prostor, vol. 1 (29), pp. 75—79.
12. Tarasiuk, M.V. (2017), "Innovations in the global digital sphere: assessment of transformations", Aktual'ni problemy mizhnarodnykh vidnosyn, vol. 131, pp. 94—110.
13. Usoskin, V.M. Belousova, V.Ju. and Kozyr', I.O. (2017), "Financial intermediation in the development of new technologies", Den'gi i kredit, vol. 5, pp. 14—21.
14. delo.ua (2017), "Cards, money, monobank: how the first mobile-only bank works in Ukraine", available at: <https://delo.ua/economyandpoliticsinukraine/karti-groshi-monobank-jak-ja-testuvavpershij-v-ukrajini-mobile-336172/> (Accessed 20 April 2019).
15. Azarenkova, H.M. (2015), "Financial innovation: application areas and implementation experience", Visnyk Ukrains'koi akademii bankiv's'koi spravy, vol. 2 (19), pp. 28—32.
16. Shevchenko, V. (2012), "Financial innovations and modern instruments of the international financial markets", Visnyk Kyivs'koho natsional'noho universytetu imeni Tarasa Shevchenka, pp. 30—33.
17. Carnes, B. (2017), "Ukraine Is Silently Leading A Digital Currency Revolution/ Ben Carnes", The Little Black Book of Billionaire Secrets, March 20, available at: <https://www.forbes.com/sites/realspin/2017/03/20/ukraine-issilently-leading-a-digitalcurrency-revolution/#26c49ac6465c> (Accessed 20 April 2019).

Стаття надійшла до редакції 25.04.2019 р.